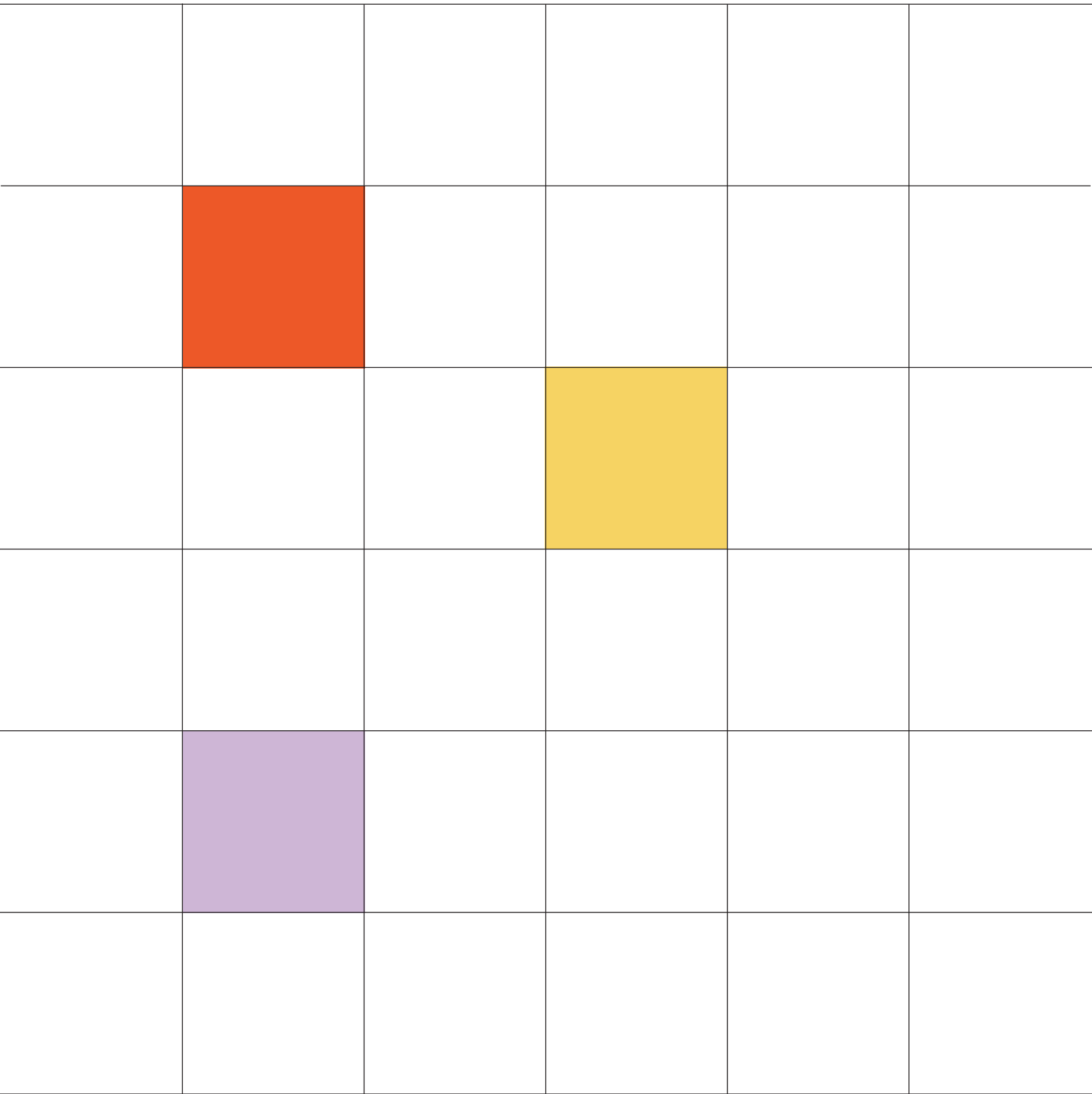
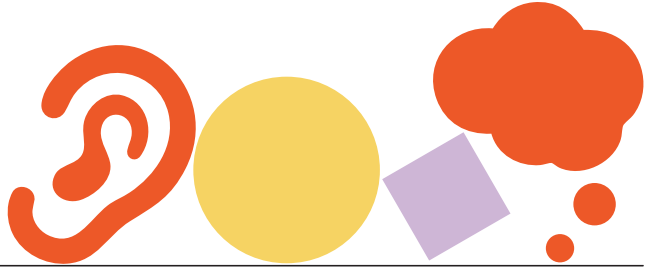
Unitat didàctica Primària. Primer cicle

Jaume I i al-Azraq

Parlem

1

Al teu poble o ciutat, hi ha algun carrer, plaça o avinguda que es diga de Jaume I? Si no ho saps, pregunta-ho.

2

Igualment, hi ha cap carrer o lloc dedicat a al-Azraq?

3

Feu un rogle a la classe i conteu-vos el que sabeu sobre aquests dos personatges.

4

Tot seguit, sense desfer el rogle, jugueu a inventar. Mireu les vinyetes de l'*Auca*, sense llegir els textos i, una per una, inventeu entre tota la classe la situació que s'hi representa.

Llegim, escoltem i dibuixem

5

Ara torneu a mirar l'*Auca* i escolteu els versos de la primera vinyeta. Fixeu-vos en els dos darrers en què diuen que Jaume I «fou un rei recordat, combatut i respectat».

6

Com t'imagines Jaume I? Dibuixa'l.

7

Mireu ara la segona vinyeta i escolteu-ne els versos. Nosaltres n'hem escrit els dos primers, però algunes lletres han fugit del seu lloc i s'han fet de color roig, torneu-les al seu lloc.

Pare el vatòlac, el pere,
mo s'aCenia imb la nare.

8

Troba, al text de la quarta vinyeta de l'Auca, a quina edat va ser rei Jaume I.

9

Quan Jaume I va ser proclamat rei tenia el títol de «rei d'Aragó». Troba Aragó al mapa.

10

Mira ara la sisena vinyeta, en la qual diu:

Mallorca fou la primera
on va plantar la senyera.

1. Troba Mallorca al mapa i dibuixa la ciutat tal com la veus a la il·lustració, amb muralles.

11

A la vinyeta següent, el text conta com Jaume I va conquistar València i va fer posar la seua senyera dalt d'una torre.

1. Dibuixa la senyera de Jaume I.

2. Troba València al mapa.

3. Troba al mapa el poble o ciutat on vius.

Escoltem, dibuixem i parlem

12

Ara escolteu com el rei Jaume I va decidir conquistar València i responeu a les preguntes següents:

Estàvem al nostre regne d'Aragó fent jocs i descansant i uns cavallers em van dir:

-Senyor, ja que heu conquistat Mallorca, que està a l'altra banda de la mar, no conquistarieu València, que està al costat d'Aragó i els vostres avantpassats sempre han volgut conquistar-la?

I va dir un cavaller que es deia don Blasco:

-Jo he viscut dos anys a València i puc dir que és la millor i més bella terra del món, que no hi ha lloc més agradable que aquella ciutat i tot el seu regne, que té més de set jornades de llarg i quaranta o cinquanta castells dels més forts que hi ha. No intenteu assetjar-ne cap, d'aquells castells, que si tenen prou menjar ni vós amb tot el vostre poder no podreu conquistar-lo. Val més que aneu a Borriana, que és terra plana, està a prop de la vostra terra (Catalunya i Aragó) i podreu arribar-hi també per mar. I aquest és el millor lloc que jo sé per a començar a conquistar València.

Jaume I: *Llibre dels fets.* Cap. 128-129 (adaptació)

1. Torneu a mirar el mapa i comproveu si Aragó està «al costat» del Regne de València.

2. Quins dels dos regnes, Mallorca o València, està a l'altra banda de la mar?

3. Sabeu què és assetjar un castell o una ciutat? De les tres opcions de més avall, trieu-ne la més correcta:

   a. Posar-se tots els habitants d'un castell o d'una ciutat asseguts al carrer.
   b. Fer un campament al voltant d'una ciutat o d'un castell enemic de manera que aquest quede incomunicat i no puga rebre aliments ni ajuda de fora.
   c. Un setge és quan algú es nega a obeir les ordres del rei.

4. La paraula «jornada» pot tenir els tres significats que tens a continuació. Decidiu a quin de tots es refereix el cavaller don Blasco al text que heu escoltat:

   a. «Dia»
   b. «Faena que es fa en un dia»
   c. «Distància que es recorre caminant en un dia»

5 Seríeu capaços de caminar durant set jornades seguides? Discutiu-ho entre tota la classe.

6. Feu tres dibuixos, a manera de tres vinyetes per a una auca, que il·lustren aquestes tres situacions.

   a. El rei Jaume I està parlant amb els nobles.
   b. Un castell situat dalt d'una muntanya.
   c. El setge d'una ciutat emmurallada.

Borriana vista aèria

La Vall de Gallinera

Llegim i escrivim

13

Ara parlarem d'al-Azraq, el visir musulmà que defensà la terra contra els cristians. Llegiu la setena vinyeta i responeu a les preguntes:

1. Què vol dir estar en un «cul-de-sac»?

2. Ara que ja coneixeu l'expressió «cul-de-sac», podríem intentar explicar algunes altres expressions en què isca la paraula «cul». Proveu-ho:

   a. «Qui vulga peix, que es banye el cul»
   b. «Viure més que un cul de morter»
   c. «Tocar-se el cul amb els talons»
   d. «Ser cul i merda»

14

Mireu la foto de la Vall de Gallinera i trieu, de totes les definicions següents, quina correspon a la paraula «vall»:

a. Terra voltada de muntanyes i travessada per un riu, que a voltes dona nom a tota la vall.
b. Lloc on la gent balla molt.
c. Territori destinat a anar a cavall.

15

Coneixeu alguna vall que estiga a prop del vostre poble o ciutat? Mireu si és com la definició que heu triat a l'activitat anterior.

16

Juguem a allargar una paraula afegint-li lletres. Comencem amb la paraula GALL i teniu a continuació una sèrie de lletres amb què podreu allargar GALL fins a arribar a GALLINERA. Proveu de combinar i repetir, si cal, les lletres següents i formeu paraules que continguen GALL:

i - n - a - e - r.

17

I continuant amb el joc anterior, digueu què signifiquen les paraules de més avall. Totes contenen GALL, però poden tenir significats diferents.

1. Gallec: _____
2. Margalló: _____
3. Cagalló: _____
4. Fregall: _____
5. Guirigall: _____
6. Regall: _____
7. Sogall: _____
8. Gallina: _____

Escoltem i parlem

18

Al-Azraq era un visir musulmà que habitava a les muntanyes valencianes entre Alcoi i la costa, es va alçar contra Jaume I quan va veure que aquest anava conquistant i cristianitzant terres que abans havien estat dels musulmans. Escolteu aquest relat de quan el rei va saber que al-Azraq li havia guanyat uns castells.

Un dia quan eixíem de missa, se'ns acostà un cavaller i ens va dir:

Senyor, cal que us ocupeu de les vostres coses, perquè estan passant coses i no hi feu res.

I nos vam preguntar quines coses eren aquelles i ell ens va dir:

Ara ho sabreu. Al-Àrzaq us ha pres alguns castells en terres de València i no gosàvem dir-vos-ho.

I nos vam dir:

Fèieu mal fet, de no dir-nos-ho. Perquè ens plau molt que pels acords que havíem fet amb els sarraïns no els expulsàvem de la terra. Però ja que fan coses en contra nostra, els expulsarem i allà on llargament és cridat i invocat el nom de Mahoma, allà serà invocat el nom de Jesucrist.

I vam dir:

I sabeu quins castells ens ha pres?

I ell va dir:

Gallinera, Serra i Pego.

I vam dir:

Ja que les notícies són aquestes, és la nostra voluntat que anirem a València i recuperem la nostra terra, perquè com més se n'apodere al-Azraq, més difícil serà de recuperar-la.

Jaume I: *Llibre dels fets.* Cap. 128-129 (adaptació)

19

Volem ajudar-vos a entendre el relat que acabeu d'escoltar. Responeu a aquestes preguntes:

a. Jaume I era cristià, o musulmà?
b. Jesucrist era cristià, o musulmà?
c. Qui era Jesucrist?
d. Mahoma era cristià, o musulmà?

20

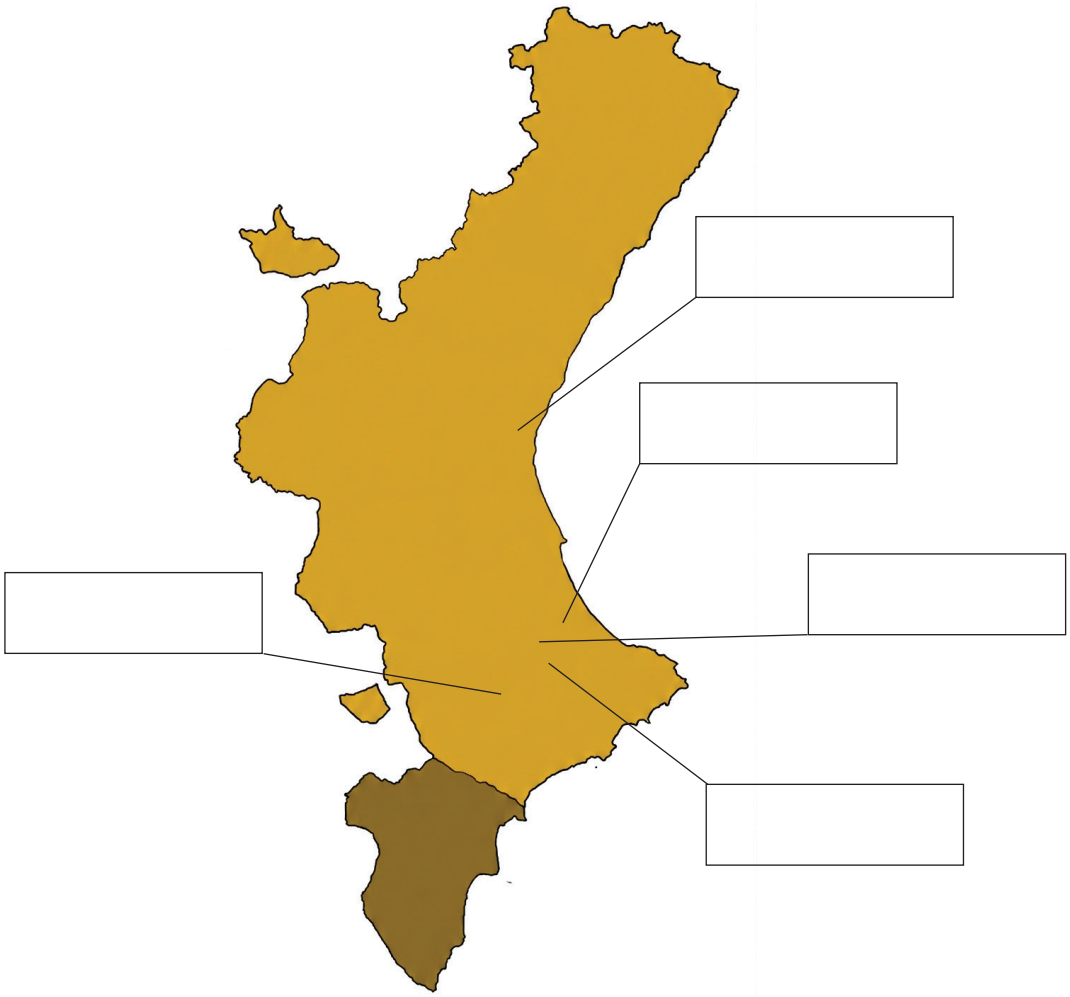
En temps de Jaume I i d'al-Azraq les guerres es feien en nom de Déu, diguem que els hòmens volien viure en una terra on s'invocava només el seu déu i no cap altre. El dels cristians es diu «Déu» i el dels musulmans es diu «Al·là». Per això al-Azraq volia recuperar la terra on havien viscut tot de musulmans que invocaven Al·là, i Jaume I volia guanyar-la per a portar-hi cristians. Feu un dibuix de moros i cristians, uns de cara als altres dient-se que volen la terra.

21

I ara parlem. Digueu com seria una terra on visqueren junts i foren amics els moros, els cristians i totes les persones de qualsevol religió raça o procedència. Us agradaria? Expliqueu com seria això.

22

Tornem al text. Al-Azraq va conquerir a Jaume I els castells de Gallinera, Serra [Ebo] i Pego. Trobeu aquests llocs al mapa i digueu on està el vostre poble o ciutat. Està molt lluny dels castells que va conquistar al-Azraq?

23

Hi ha algun castell a prop del vostre poble o ciutat? Sabeu si va ser ocupat pels moros? Si no ho sabeu, pregunteu-ho. En qualsevol cas, si és possible, aneu d'excursió a veure un castell.

Conclusió

24

Hi va haver una guerra llarga entre Jaume I i al-Azraq. Jaume I va expulsar el seu enemic, però anys més tard, quan el rei cristià ja era molt vell, el cabdill musulmà va tornar amb el seu exèrcit, hi hagué una batalla a prop d'Alcoi que van guanyar els cristians. Troba Alcoi al mapa de més amunt.

25

Alcoi és una ciutat molt important del País Valencià. Digues per quina d'aquestes coses és més famosa:

1. Per la seua activitat industrial
2. Perquè tradicionalment s'hi fabriquen unes excel·lents «peladilles alcoianes» fetes a base d'ametles cobertes de sucre.
3. Per la festa de Moros i Cristians que commemora la batalla que escoltareu tot seguit, aquella en què va morir al-Azraq:

I quan varen venir fins a dos-cents cinquanta d'aquells cavallers (musulmans) a Alcoi per a combatre, van prendre molt de mal i van perdre el seu cap de nom al-Azraq, que ja s'havia alçat en contra nostra en altre temps i ens havia pres alguns castells.

Jaume I: *Llibre dels fets* Cap. 556

Evidentment, les tres opcions de l'activitat anterior són vàlides, però volem centrar-nos en la tercera.

26 **Com a conseqüència d'aquella batalla que acabes d'escoltar, va nàixer la festa dels Moros i Cristians que se celebra a Alcoi i a molts pobles del País Valencià, de Catalunya i de les illes Balears i Pitiüses. Feu una cerca per Internet a la classe, mireu vídeos i fixeu-vos en dues coses:**

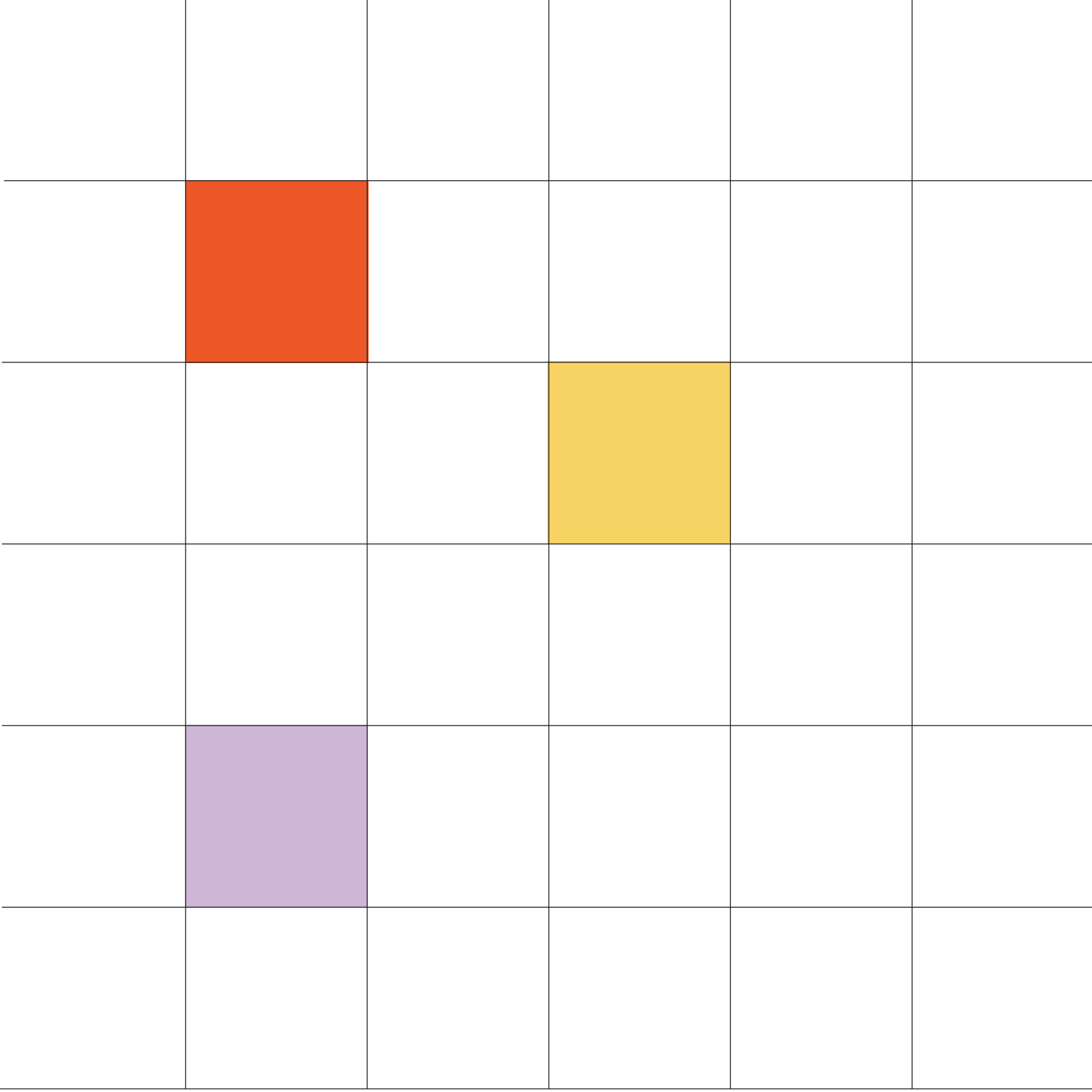
1. El vestuari dels moros i el dels cristians.
2. La música de cada bàndol.
3. Els moviments dels caps d'esquadra.

27 **Formeu a la classe dues filades com a mínim, una de moros i una altra de cristians.**

28 **Feu-vos els vestits de moros o de cristians, segons la «filà» que us haja tocat.**

29 **Organitzeu una desfilada de Moros i Cristians.**

30 **I en acabant la desfilada, comenteu si aquesta festa s'assembla al que havíeu imaginat quan fèieu l'activitat 22. Feu un debat a la classe.**

AUTORS DEL TEXT DE LES UNITATS DIDÀCTIQUES: **Tomàs Llopis i Antoni Espí**

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

GOBIERNO DE ESPAÑA MINISTERIO DE CULTURA DIRECCIÓN GENERAL DEL LIBRO, DEL CÓMIC Y DE LA LECTURA

ACPV - CARRER DE SANT FERRAN, 12
VALÈNCIA 46001 - TEL96 315 77 99 - WWW.ACPV.CAT